

การพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล

The Development of Innovative Educational Administration in the Digital Era

เพชรสุภักดิ์ กิจสกุล¹ พิบพ วังเงิน² และทนง ทองภูเบศร์³

Phetsuphak Kitsakul¹ Pipob Vachungngern² and Thanong Thongphubate³

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

^{2, 3} อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹ Student of the Doctor of Philosophy, College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

^{2, 3} Lecturer of the Doctor of Philosophy, College of Innovation Management,
Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail: phetsuphak08@gmail.com, Pipobvachungngern@gmail.com, thanong.tho@rmutr.ac.th

Received: Feb 23, 2023; Revised: Apr 10, 2023; Accepted: Apr 12, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอองค์ประกอบของนวัตกรรมการบริหารการศึกษา และการพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางในการนำนวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลมาพัฒนาการบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหาร 4 ฝ่ายในสถานศึกษา และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแห่งศตวรรษที่ 21 ในยุคดิจิทัล ซึ่งระบบการศึกษาจะต้องมุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน เปิดทางเลือกให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ให้เกิดความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ถนัดและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถดูแลสุขภาวะของตนเองและครอบครัว ในขณะเดียวกันต้องมุ่งเน้นการฝึกฝนอบรมผู้เรียนให้มีทักษะทางดิจิทัล เทคโนโลยี คุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้เป็นคนดีมีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ท่ามกลางภาวะของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพได้ เมื่อผู้บริหารการศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับ และครูผู้สอนซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำคัญต้องเรียนรู้ พัฒนา และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ในการบริหารการศึกษา และให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งยุคดิจิทัลนี้อย่างสม่ำเสมอ จากประสบการณ์การบริหารการศึกษาของผู้เขียนในสถานศึกษามากกว่า 7 แห่งและมากกว่า 30 ปี ในกลุ่มโรงเรียนคาทอลิกด้วยตนเอง และจากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนคาทอลิกที่มีประสบการณ์ในการบริหารศึกษามากกว่า 10 ปี ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่เคยได้รับรางวัลพระราชทาน และผลการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาระดับดีเยี่ยมหรือดีมาก อีกทั้งตลอดเวลาในการบริหารการศึกษาของผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจากงานวิจัยที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนได้สังเคราะห์ และวิเคราะห์ สรุปเป็นแนวคิดของผู้เขียนว่าองค์ประกอบในการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลนี้ก็คือ ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารแบบเครือข่ายการศึกษา ซึ่งมีเครือข่ายการศึกษาที่สอดคล้องกันอยู่ 5 เครือข่ายด้วยกัน คือ 1) เครือข่ายการศึกษา 2) เครือข่ายสังคม 3) เครือข่ายชุมชน 4) เครือข่ายผู้ปกครอง 5) เครือข่ายข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร องค์ประกอบนี้ถูกนำมาใช้อย่างสม่ำเสมอในหลากหลายสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องจนสถานศึกษาเหล่านั้นได้รับรางวัลพระราชทาน และผลการประเมินดีเยี่ยม หรือดีมาก ผู้เขียนได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้และพัฒนาในงานการบริหารการศึกษาจนเกิดประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่องมามากกว่า 5 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกด้าน ทั้งด้านเทคโนโลยีแห่งยุคดิจิทัล โรคระบาด Covid-19 วิถีชีวิตแบบ New Normal โดยเฉพาะด้านการบริหารการศึกษา ผู้เขียนจึงนำเสนอแนวคิดที่เกิดผลเป็นรูปธรรมที่มีระยะเวลาประเมินผลได้ชัดเจนแห่งยุคดิจิทัลนี้มาแบ่งปัน โดยนำเสนอลงในบทความวิชาการเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลฉบับนี้

คำสำคัญ: การพัฒนานวัตกรรม การบริหารการศึกษา ยุคดิจิทัล

Abstract

This article aims to introduce ‘the education administration innovation’s components responding to the digital era’ and to propose ‘guidelines on how to apply the innovation into the schools in the 21st century. An education system should emphasize improving students’ capability by providing them with more choices and chances suited to their healthy lifestyles and lifelong learning as well as enculturating them in morality and ethics. Also, digital skills and technology skills should be developed in the schools’ four departments. Based on the author's experiences working in several Catholic schools for a few decades as a school principal as well as a teacher; the in-depth interviews with Catholic schools’ administrators working more than 10 years with royal awards and excellent or very good level from the Office of National Standards Certification and Quality Assessment; and the concepts and theories relating to effective educational administration from various research and resources including successful school administrators; the author found that the components of education administration in the digital era are the ‘Participative Management Theory (PM)’ and ‘Network Education Administration (NEA)’. There are five corresponding educational networks namely 1) Educational Network 2) Social Network 3) Community Network 4) Parents Network and 5) Information Communication Technology Network (ICT Network). The PM and NEA components are used in the school having royal awards, and assessment results at excellent or very good levels. Having been applying the two components in schools for more than five years in a time of rapid changes through the Covid-19 pandemic period and New Normal life as well as the digital era, the author is able to introduce the education administration innovation and its guidelines under the article title, “The Development of Innovative Educational Administration in the Digital Era”.

Keywords: Innovation Development, Educational Administration, Digital Era

บทนำ

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ., 2562) ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า การปฏิรูปการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศเพื่อสนับสนุนการบรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ในหลายด้านแตกต่างกัน เนื่องด้วยการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ อันมีผลมาจากการพัฒนาการบริหารการศึกษาเป็นเบื้องต้น (ประเด็นการปฏิรูปที่ 5.1) กล่าวถึงการปรับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพร้อมกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ให้นันทักษะศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เด็กและเยาวชนไทยมีสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมาพร้อมกับทักษะและความรู้ในยุคดิจิทัล เป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลประสบความสำเร็จในการทำงาน การใช้ชีวิต และการมีส่วนร่วมในสังคม (ประเด็นการปฏิรูปที่ 6.1) สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการศึกษาตามเป้าหมาย โดยมุ่งผลลัพธ์ และผลพัฒนาอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นจุดหมายสูงสุด สถานศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชน มีความเป็นอิสระและมีธรรมาภิบาลในการบริหารและจัดการศึกษาที่ครอบคลุมการบริหารการศึกษาทั้ง 4 ด้าน และให้บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์ในการบริหารแบบเครือข่าย มีความรับผิดชอบต่อคุณภาพและเกิดผลพัฒนาในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกัน (ประเด็นการปฏิรูปที่ 6.2) อ้างถึงพื้นที่นวัตกรรมการบริหารการศึกษาเพื่อผู้เรียนในพื้นที่ ให้มีความสามารถเฉพาะด้านในเรื่องวัฒนธรรมและภาษา ครอบคลุมประเด็นเรื่องครู หลักสูตร สถานศึกษา การพัฒนาคุณภาพ และการกำกับดูแลสถานศึกษานโยบายและกฎระเบียบที่มีความคล่องตัว และเอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน และการบริหารการศึกษาที่ต้องมี

ความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของสถานศึกษา และความต้องการของชุมชนและพื้นที่ จากบทสรุปรายงานสำหรับผู้บริหาร เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 (ประเด็นปฏิรูปที่ 7.1-7.3) แผนการปฏิรูปการศึกษามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญกล่าวคือ การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล ประกอบด้วยประเด็นปฏิรูป 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ และระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา 2) การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ในด้านความฉลาดรู้ดิจิทัล ความฉลาดรู้สารสนเทศ และความฉลาดรู้สื่อ 3) การรู้วิธีการเรียนรู้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่สะท้อนการรู้คิด การมารยาท จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต เพื่อบรรลุผลของการปฏิรูปการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศต่อไป ซึ่งเมื่อผู้เขียนพิจารณาแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาแล้วเห็นว่า แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลที่นำมาเสนอในบทความวิชาการนี้ สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ที่มุ่งปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร ทางเทคโนโลยีแห่งโลกศตวรรษที่ 21 ในยุคดิจิทัล เพื่อสร้างนวัตกรรมในการบริหารการศึกษา ตรงตามแนวคิดการปฏิรูปข้างต้น และครอบคลุมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งมีได้จำกัดเฉพาะการจัดการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับเท่านั้น

และจากแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2561-2565) ที่กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดกิจกรรมการปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญจำนวน 5 กิจกรรมประกอบด้วย 1) การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย 2) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 3) การสร้างระบบการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ 4) การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบนำไปสู่การจ้างงานและการสร้างงาน และ 5) การปฏิรูปบทบาทการวิจัยและระบบธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ในการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา สามารถปรับตัวเข้ากับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง มีทักษะในการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีรูปแบบต่างๆ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบ และมีจิตสาธารณะ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติต่อไป ซึ่งนับเป็นแนวทางสำคัญในการนำมาพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลของบทความนี้

การพัฒนานวัตกรรม

Licht, Tasiopoulou & Wastiau (2017) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรมหมายถึงความคิด การฝึกฝน หรือสิ่งซึ่งถูกรับรู้ว่าเป็นของใหม่โดยบุคคลหรือกลุ่มที่นำมาใช้ และมีความสำคัญไม่ว่าจะเป็นความคิดหรือวัตถุใหม่ ซึ่งถูกวัดโดยช่วงเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่มีการใช้หรือค้นพบเป็นครั้งแรก การบริหารการศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยการจัดการเรียนรู้ออนไลน์และบทเรียนออนไลน์ หรือการเรียนรู้รูปแบบใดก็ตามที่มีการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา สามารถตอบสนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ตามที่ต้องการ นับเป็นนวัตกรรมการบริหารการศึกษาแห่งโลกศตวรรษที่ 21 ในยุคดิจิทัล

ทศพร แสงสว่าง (2563) กล่าวว่า การพัฒนานวัตกรรมเป็นการทำงานด้วยวิธีใหม่ และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการ หรือองค์กร โดยอาศัยความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำไปสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น และสามารถช่วยสร้างมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจได้ ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวคิดนี้ที่กล่าวถึงกระบวนการของนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรมจะเกิดขึ้นเมื่อมีกระบวนการของนวัตกรรม ซึ่งมีนักการศึกษา นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวไว้ พอสรุปและแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) เป็นระยะที่มีการคิดสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ วิธีการใหม่ หรือสิ่งใหม่ หรือเป็น การพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม แนวคิดเดิม วิธีการเดิมหรือสิ่งเดิม เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพงานทันสมัย ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานให้สูงขึ้น ระยะที่ 2 การพัฒนา (Development) เป็นระยะที่นำสิ่งที่คิดค้นในระยะที่ 1 มาทำการทดลองใช้เพื่อที่จะดูว่าสิ่งที่คิดค้นนั้น มีประสิทธิภาพจริงและ

น่าเชื่อถือหรือไม่ และอาจจะปรับปรุงพัฒนาจนกว่าจะมีประสิทธิภาพที่น่าเชื่อถือ ระยะที่ 3 การนำไปใช้ (Implementation) เป็นระยะที่สืบเนื่องจาก ระยะที่ 2 เมื่อมีการทดลอง และพัฒนามีประสิทธิภาพที่น่าเชื่อถือแล้วจึงนำสิ่งใหม่ไปใช้ในสภาพการณ์จริงในระบบงานจริงซึ่งไม่เคยปฏิบัติมาก่อน ถ้ากระบวนการของนวัตกรรมดำเนินมาถึงระยะที่ 3 แล้วจึงจะถือว่าเป็นนวัตกรรมขั้นสมบูรณ์ สรุปได้ว่าองค์ประกอบสำคัญของนวัตกรรมทั้ง 3 ระยะนี้สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เขียนที่ได้ทดลองนำไปใช้คือการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ มีการพัฒนาและมีการนำไปใช้ในงานการบริหารการศึกษา 4 ด้านจนเกิดประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษาต่อนักเรียน และครูผู้สอนโดยตรง หมายรวมถึงผู้ปกครองที่ได้รับผลประโยชน์ทั้งด้าน การจัดการความรู้ เศรษฐกิจและสังคมในชุมชนอีกด้วย

การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษามีความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและประเทศชาติ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) กล่าวถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการบริหารจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุความมุ่งหมายของการจัดการ การบริหารการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพของสถานศึกษาในด้านการให้ความรู้แก่ผู้เรียน เน้นทักษะแนวทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหาร เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วิโรจน์ สารรัตน์ (2555) และ Massie and Douglas (1981) ได้แสดงทรรศนะว่าการบริหารการศึกษาเป็นทั้งศาสตร์ ศิลป์และวิชาชีพกล่าวคือ กรณีที่เป็นศาสตร์ (Science) หมายถึงการบริหารเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสืบค้นหาความรู้ใหม่ๆ ด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล มีการตั้งสมมติฐานและทดสอบสมมติฐานเป็นต้น ในกรณีที่เป็นศิลป์ (Art) หมายถึงการบริหารที่เป็นทักษะและความรู้ ที่แต่ละบุคคลสามารถพัฒนาเพื่อให้บรรลุจุดหมายใดจุดหมายหนึ่งโดยทักษะและความรู้ที่พัฒนาขึ้นนั้น อาจเกิดจากการฝึกฝนหรือการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความชำนาญหรือกับบุคคลที่ได้รับการพัฒนาทักษะทางการบริหารมาแล้วเป็นอย่างดี กรณีที่เป็นวิชาชีพ (Profession) เกิดขึ้นจากทั้งความเป็นศาสตร์และความเป็นศิลป์ ซึ่งมีเกณฑ์ที่แสดงถึงความเป็นวิชาชีพดังนี้คือ 1) วิชาชีพเกิดขึ้นจากการมีองค์ความรู้ในวิชาชีพนั้นอย่างเป็นระบบ โดยบุคคลในวิชาชีพต้องได้รับการพัฒนาสติปัญญาอยู่เสมอ 2) วิชาชีพต้องการความมีทัศนคติเพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นบุคคลในวิชาชีพจะต้องมีการสืบค้นหาความคิดใหม่ๆ อยู่เสมอ 3) วิชาชีพเน้นการให้บริการต่อผู้อื่น ดังนั้นในวิชาชีพต้องการหลักการเชิงจริยธรรม ด้วยว่าเงินไม่ได้เป็นปัจจัยที่จะใช้วัดผลสำเร็จที่สำคัญเท่านั้น 4) วิชาชีพต้องมีมาตรฐานทางวิชาชีพ ดังนั้นวิชาชีพใดจะมีมาตรฐานทางวิชาชีพที่กำหนดขึ้นโดยสมาคมทางวิชาชีพนั้น การเข้าเป็นสมาชิกก็ต้องได้รับการยอมรับมีการฝึกฝนอบรมและมีการปลูกฝังทัศนคติค่านิยมต่อวิชาชีพนั้น

การบริหารการศึกษาตามแนวคิดและผลงานการวิจัยของ สีน งามประโคน (2562) พบว่าแนวคิดทฤษฎีการบริหารการศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการเป็นการจัดการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน และประเมินผลด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ขณะที่การบริหารงานบุคคลเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพด้วยการกำหนดภารกิจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรโดยมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีคุณธรรมเพิ่มความรู้ความสามารถ ส่วนการบริหารงบประมาณเป็นงานที่ส่งเสริมให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ และด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา มีส่วนสนับสนุนการบริหารและการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ยังเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่มีอยู่ในระบบ รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยยึดตามกรอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ 4 ด้าน (กระทรวงศึกษา, 2546) ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป การบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างความมั่นคง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และสถานการณ์ปัจจุบัน หรือ Thailand 4.0 ตามแนวคิดของผู้เขียนการบริหารการศึกษาที่ดี ต้องมีการวิเคราะห์แนวโน้มเชิงทฤษฎี

และรูปแบบการบริหารการศึกษาทั้ง 4 ด้านข้างต้น และนำสู่การปฏิบัติอย่างป็นรูปธรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงความปรองดอง และสมานฉันท์ในสถานศึกษา โดยใช้ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ให้สอดคล้องกับการบริหารยุคใหม่แห่งโลกศตวรรษที่ 21 ในยุคดิจิทัล กับการบริหารแบบเครือข่ายที่ผู้เขียนได้ศึกษามาทั้ง 5 เครือข่ายที่กล่าวไว้ในตอนต้นของบทความ โดยนำการบริหาร การศึกษาแบบมีส่วนร่วมมาบูรณาการกับการบริหารแบบเครือข่ายดังกล่าว และพัฒนาเป็นนวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุค ดิจิทัล

ยุคดิจิทัล

Gilster (1997) นักวิชาการที่ศึกษาการเรียนรู้ดิจิทัลในยุคแรกได้ให้นิยามไว้ว่า การเรียนรู้ดิจิทัลเป็นความสามารถในการ ทำความเข้าใจการใช้สารสนเทศในรูปแบบพิเศษ และจากแหล่งที่หลากหลายที่นำเสนอผ่านคอมพิวเตอร์และเครื่องมือทาง เทคโนโลยีต่างๆ ครอบคลุมถึงความเข้าใจของบุคคลในการทำงานกับทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล วรรณกรรมที่เป็นสิ่งพิมพ์ทาง เทคโนโลยี ยุคดิจิทัลเป็นช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม เป็นเทคโนโลยีที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตของ มนุษย์

Shepherd (2004) ให้ความหมายของยุคดิจิทัลไว้ว่า Digital Era นั้นมีลักษณะเด่นด้วยเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และขยายความรู้ในวงกว้าง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากมาย ทฤษฎีวิวัฒนาการ สามารถใช้เป็นคำอธิบายของระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์เรา และชี้ชัดได้ว่าความยั่งยืนขึ้นอยู่กับ การปรับเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆ ระบบ และรูปแบบใหม่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ตาม Cordell (2013) ได้ให้ข้อเสนอเพิ่มเติมโดยเน้นการเรียนรู้ดิจิทัลระดับบุคคลไว้ 5 ประการคือ 1) บุคคลที่มี ทักษะหลากหลายรวมถึงกระบวนการคิดและเทคนิคที่จำเป็นต้องใช้ในการค้นหา การทำความเข้าใจ การประเมิน การสร้างและ การสื่อสารสารสนเทศดิจิทัล 2) บุคคลที่สามารถใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลที่หลากหลาย และสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมและมี ประสิทธิภาพในการสืบค้นและเข้าถึงข้อมูล สามารถตีความผลการสืบค้นที่ได้รับรวมถึงสามารถตัดสินใจในเรื่องคุณภาพของ สารสนเทศที่คิดค้นมาได้ 3) บุคคลที่มีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความรู้เรื่อง สิทธิส่วนบุคคลและการใช้สารสนเทศที่เหมาะสม 4) บุคคลที่สามารถใช้ทักษะและเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสื่อสาร และ การทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน ครอบครัวและกลุ่มสาธารณะทั่วไป 5) บุคคลที่สามารถใช้ทักษะการรู้ดิจิทัลในการเข้าร่วม กิจกรรมประชาคมและมีส่วนทำให้เกิดความเคลื่อนไหว สามารถแจ้งข่าวสารและการเข้าร่วมในชุมชนอย่างรับผิดชอบ

การบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นการบริหารการศึกษาด้วยนวัตกรรม วิธีใหม่ให้ทันต่อโลกในยุคดิจิทัล และแนวคิดใน การพัฒนานวัตกรรมจากปณิธา เกตุแก้ว (2563) คือ 1) เป็นทฤษฎีนวัตกรรมในแนวเครือข่ายเทคโนโลยี องค์กรและสถาบันที่มี บทบาทในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ควรจะเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน มีความเข้มแข็ง มีความต่อเนื่องในการ เชื่อมโยง ปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนกันทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งความเชื่อมโยงด้านเทคโนโลยี ความเชื่อมโยงทางการตลาด และเครือข่ายข้อมูลนวัตกรรม 2) ทฤษฎีนวัตกรรมแนวเครือข่ายทางสังคม และเครือข่ายการศึกษา เครือข่ายชุมชน เครือข่าย ผู้ปกครองรวมถึงเครือข่ายด้านเทคโนโลยี มีการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่หลากหลายมาใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ในการบริหาร การศึกษาแบบมีส่วนร่วม และเครือข่ายต่างๆ ทั้ง 5 เครือข่าย

วิลโลว์ ปริกษากร (2558) กล่าวถึงผู้บริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลนี้จะต้องมีความยืดหยุ่น กล้าเสี่ยงกับสิ่งใหม่เพื่อปรับ องค์กรให้เป็นผู้นำเชิงรุก พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นที่แปลกใหม่ รวมถึงผลักดันให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการระดมสมองให้เกิดการ คิดค้นสิ่งใหม่ เพื่อนำไปสู่การวิจัยและพัฒนาจนเกิดเป็นนวัตกรรมขึ้นมา จากการศึกษาสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลนั้น ผู้เขียนสรุปได้ว่าองค์กรที่มีการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลควรมีองค์ประกอบดังนี้ 1) บุคลากรในสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจ มีความสามารถในการแข่งขันและรู้ทิศทางกลยุทธ์ของสถานศึกษา 2) ทีมผู้บริหารมุ่งมั่น ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและลงมือทำให้เห็น 3) สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการคิดนวัตกรรม เช่น สภาพการทำงาน

ภาวะผู้นำ ระบบการสื่อสาร และการให้การสนับสนุนการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และสร้างสายงานการบริหารแบบเครือข่าย 4) พัฒนาวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่กระตุ้นให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ มีการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เปิดกว้างในทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกัน รวมทั้งต้องนำข้อมูลข่าวสารจากผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน หรือคู่แข่งเข้ามาเป็นข้อมูลในการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลนี้ 5) มีการสนับสนุนโดยผู้บริหาร และบุคลากรในทุกระดับตามแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการประสานสัมพันธ์ในรูปแบบการบริหารแบบเครือข่าย 6) สถานศึกษาต้องสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายมีการเรียนรู้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาทักษะและความรู้แนวนวัตกรรม ส่งเสริมแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรแนวใหม่แห่งยุคดิจิทัล เพิ่มคุณค่าและมุ่งพัฒนาการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการ ความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างยั่งยืน

อีกแนวคิดที่สำคัญและมีประโยชน์ เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจากงานวิจัยของเอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559) ให้แนวคิดไว้ว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้จักนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่ 1) Cloud Computing เป็นเสมือนมีบริการ server บน internet การใช้ software และการลงทุนด้าน hardware รวมทั้งการลงทุนด้านบุคลากรและผู้ดูแลระบบ 2) Mobility Devices ได้แก่ อุปกรณ์พกพาที่สามารถใช้งานได้ทุกสถานที่เช่น โทรศัพท์มือถือ smart phones, tablet PC และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อื่นที่มีความสามารถเข้าถึงอย่างอิสระเพื่อการใช้งานแบบเคลื่อนที่ได้ ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้มี applications ที่ช่วยให้ครู อาจารย์ บุคลากรสถานศึกษา หรือแม้แต่นักเรียนและผู้ปกครองก็สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา 3) Social Network เช่น LINE, Facebook, Twitter, WeChat หรือ Instagram ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์เหล่านั้นอย่างถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะงานการบริหารของสถานศึกษา เช่น ใช้กลุ่ม LINE เพื่อการสื่อสารที่รวดเร็วทั่วถึงเฉพาะกลุ่ม ในการสื่อสารข้อมูลความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4) Internet of Things (IoT) ปัจจุบันแห่งโลกศตวรรษที่ 21 ในยุคดิจิทัลนี้ การใช้อุปกรณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันจะใช้การเชื่อมต่อผ่าน internet เป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงานในบ้าน smart phones, tablet PC หรือ แม้กระทั่งนาฬิกาของใช้ส่วนบุคคล IoT นี้จะสามารถนำมาใช้ในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน การจัดโครงสร้างและระบบการบริหารการศึกษา ทั้ง 4 ด้านให้เป็น smart office ได้ หรือแม้แต่การนำแนวคิด work at home มาใช้ได้ในยุคดิจิทัลนี้

ผู้เขียนขอเสนอแนวคิดด้านผู้บริหารการศึกษาในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจากผลงานวิจัยของภคพร เลิกนอก (2563) ด้วยว่า จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการศึกษาใช้ ICT ให้เหมาะสมเกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า ดังนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจึงควรเป็นดังต่อไปนี้ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ด้าน ICT ของสถานศึกษาให้ชัดเจนว่าต้องการไปในทิศทางใด และจะนำมาใช้กับการบริหารสถานศึกษาในเรื่องใดบ้าง 2) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ Hardware, Software, Network และเครือข่ายไร้สายต่างๆของสถานศึกษาให้ครู อาจารย์ บุคลากรและนักเรียนทุกคนสามารถใช้และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สะดวกต่อการใช้งาน 3) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศสถานศึกษาให้มีการใช้ ICT อย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นจัดการเรียนการสอนของครู การบริหารงานสถานศึกษาในด้านต่างๆ ตลอดจนการให้นักเรียนสามารถใช้และเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆผ่าน Internet ได้ตลอดเวลา 4) การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีสามารถใช้ ICT ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม 6) ส่งเสริมสนับสนุนสร้างแรงจูงใจครูอาจารย์บุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้นำความรู้ความสามารถด้าน ICT และเทคโนโลยีต่างๆที่สถานศึกษาจัดให้มาสร้างนวัตกรรมใหม่ๆในการจัดการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงาน และ 7) จัดให้มีระบบการกำกับติดตามและการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ ICT ของสถานศึกษาทั้งครูอาจารย์ บุคลากรทุกคนและนักเรียนว่าสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามนโยบายอย่างถูกต้องเหมาะสม

ก่อนจะพัฒนาให้เป็นรูปแบบนวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้เขียนได้ศึกษาเพิ่มเติมในความหมาย และทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วมของพรเทพ เหมรณนธ์ (2564) ที่กล่าวว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึงการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการที่บุคคลมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งสำหรับสถานศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ผู้บริหารกำหนดให้สมาชิกที่เกี่ยวข้องภายในสถานศึกษา มาร่วมกันวางแผนและตัดสินใจในการทำงานนั้น ร่วมคิดค้นหาแนวทาง ร่วมตัดสินใจในการวางแผนแก้ไขปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทั้งจากองค์กรภายใน และภายนอกสถานศึกษาทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้เรียน ชุมชนและครอบครัว ในลักษณะของการบริหารแบบเครือข่าย 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึงเมื่อเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ หรือความสำเร็จอันเกิดจากการบริหารจัดการร่วมกัน ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียย่อมได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึงการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่า ความจริงและการกระทำ การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน นักเรียน ชุมชน ครอบครัว มีการติดตาม ประเมินผล ระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานร่วมกัน และนำผลการประเมินมาใช้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป

เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการบริหารแบบเครือข่ายผู้เขียนได้ศึกษาและนำบทสรุปของงานวิจัยของ กุลทัต หงษ์ชยางกูร และปรัชญานันท์ เทียงจรรยา (2560) ซึ่งได้อธิบายความหมายของเครือข่ายว่าเป็นการเชื่อมโยงของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการจัดระเบียบโครงสร้างของบุคคลในเครือข่ายอย่างเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ ความเชื่อถือ ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน และอีกแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ความหมายของการบริหารเครือข่ายการศึกษาของสมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ (2561) ซึ่งได้ศึกษาและให้ความหมายของเครือข่ายการบริหารการศึกษาว่า หมายถึงกระบวนการในทางบริหารเพื่อทำให้กลุ่มบุคคล องค์กรในทางการศึกษาที่มีเป้าหมายร่วมกัน มารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมทางการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และให้แนวคิดของเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ว่า คือแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) เครือข่ายด้านการศึกษา คือแหล่งสร้างเสริมความรู้ ความคิด วิเคราะห์และประสบการณ์ แหล่งการศึกษาตามอัธยาศัย แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แหล่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน 2) เครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคม คือเครือข่ายที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร และแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพหรือทางสังคมแห่งเทคโนโลยี 3) เครือข่ายชุมชน เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพของตัวตนเองเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการกระจายนวัตกรรมภายในสถานศึกษา เรียนรู้ที่จะเชื่อมต่อกับชุมชนมีอาชีพอีกด้วย 4) เครือข่ายผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนในทุกด้านทั้งด้านความรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านงบประมาณ และการระดมความคิด 5) เครือข่ายข้อมูลสารสนเทศทางเทคโนโลยี และการสื่อสาร เป็นการนำเอาเนื้อหา สารระ ข้อมูล จากหลายส่วนทั้งจากในชุมชน และในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จากสังคมออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในระบบการบริหารการศึกษา จากแนวคิดของทั้งสองท่านนี้ ผู้เขียนได้นำมาผสมผสานนำลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังตามแนวคิดนี้ คือการนำทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม มาบูรณาการกับการบริหารแบบเครือข่าย โดยจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองและเครือข่ายชุมชนขึ้นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานการบริหารจัดการร่วมกัน จากกลุ่มบุคคลทั้งสองกลุ่มในการบริหารเชื่อมต่อ และนำเข้าเครือข่ายการศึกษา เครือข่ายสังคม และเครือข่ายข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร สู่ระบบการจัดการเรียนการสอน การบริหารการศึกษาทั้ง 4 ฝ่ายอย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ

ในส่วนของแนวคิดของนัสมาน ดาโอะ (2563) และการสร้างเครือข่ายหรือการบริหารเครือข่ายร่วมพัฒนาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) มีรายละเอียดแนวการปฏิบัติงานดังนี้คือ 1) ขั้นเตรียมการและแสวงหาผู้ร่วมพัฒนา เป็นการสร้างความตระหนักให้บุคลากรหลักและผู้เกี่ยวข้องหลักของสถานศึกษาในการแสวงหาเครือข่ายที่มีความเข้าใจ นำไปสู่ความสัมพันธ์ในความร่วมมือที่ดี 2) สร้างข้อตกลงและร่วมวางแผน ผู้นำและผู้บริหารของเครือข่ายเห็นความสำคัญและประโยชน์ร่วมกัน และตกลงที่จะร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อให้เกิดแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติงาน 3) ขั้นร่วมดำเนินงานและกำกับติดตามเป็นขั้นตอนสำคัญ ในการนำแผนงานโครงการที่เตรียมการไว้มาปฏิบัติเพื่อสร้างความร่วมมือของเครือข่ายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และ 4) ขั้นทบทวนผลการดำเนินงาน เป็นขั้นนำผลการประเมินมาใช้ในการทบทวน

ปรับปรุงการทำงานร่วมกับเครือข่าย ตัวชี้วัดสำคัญที่แสดงถึงความเข้มแข็งของเครือข่ายการศึกษา คือ ต้องมีเป้าหมายร่วมกัน มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีภาวะผู้นำของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมในการทำงาน มีความต่อเนื่องของกิจกรรม มีการสนับสนุนทรัพยากร มีการติดต่อสื่อสาร มีผลประโยชน์ร่วมกันในลักษณะที่มีประสิทธิภาพร่วมกัน มีการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง มีนวัตกรรมที่เกิดจากการบริหารงาน การทำงานแบบเครือข่าย และมีการสรุปผลงานร่วมกันอย่างชัดเจน

บทสรุป

จากหลักการและแนวคิดที่กล่าวมานั้น ผู้เขียนได้นำองค์ประกอบที่ 1 คือการบริหารแบบมีส่วนร่วม PM และองค์ประกอบที่ 2 การบริหารแบบเครือข่ายที่ 5 เครือข่าย 1) เครือข่ายการศึกษา 2) เครือข่ายสังคม 3) เครือข่ายชุมชน 4) เครือข่ายผู้ประกอบการ 5) เครือข่ายข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร มาสร้างและนำเสนอเป็นนวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลรูปแบบ PM + 5Ns ซึ่งได้นำไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษาของตนเองที่ปฏิบัติงานอยู่ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560-2565 โดยนำไปประยุกต์ใช้กับงานการบริหารกลุ่มบริหารงานโรงเรียน 4 ฝ่าย ผลปรากฏว่า มีประสิทธิภาพมาก ในการบริหารจัดการงานของสถานศึกษาเป็นไปได้อย่างรวดเร็วขึ้น การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างมีระบบ ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมขององค์กร เครือข่ายต่างๆ มาร่วมกันคิด เสนอแนวทางร่วมกันแก้ไขปัญหา และนำพาสถานศึกษาผ่านพ้นอุปสรรคอย่างมีประสิทธิภาพเป็นต้นในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 และกำหนดแนวทางการนำนวัตกรรมการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลรูปแบบ PM + 5Ns ไปใช้จริงในการบริหารการศึกษาในกลุ่มบริหารงานสถานศึกษาทั้ง 4 ฝ่ายดังกล่าวโดยปฏิบัติดังนี้ 1) นำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา 2) กำหนดให้มีการอบรมสัมมนาให้ความรู้เรื่องทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารแบบเครือข่าย กับครูและบุคลากรของสถานศึกษาโดยละเอียด 3) และได้ให้แนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม แก่หัวหน้าฝ่ายทุกฝ่ายในการนำไปใช้ในการบริหารจัดการในส่วนงานของแต่ละฝ่าย เป็นต้นด้านการจัดการเรียนการสอน ให้มีการนำเครือข่ายการบริหารการศึกษาทั้ง 5 เครือข่ายเข้ามาเชื่อมโยงกับงานวิชาการในทุกด้านโดยเสนอ **แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล** ไว้ดังนี้

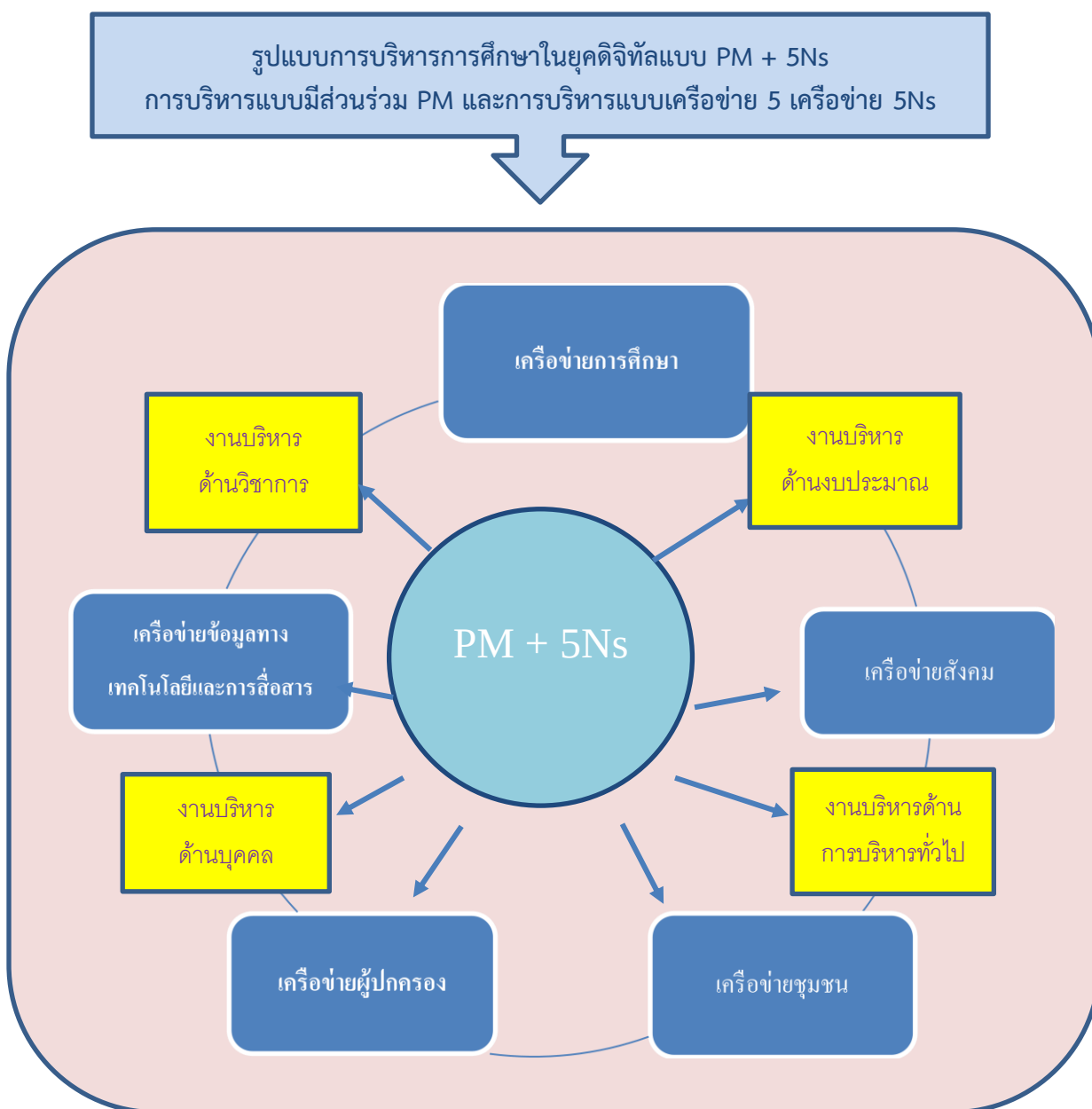
1. ด้านหลักสูตรสถานศึกษาควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับ การเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ในโลกยุคดิจิทัล มีการประสานสัมพันธ์กับเครือข่ายผู้ประกอบการ คณะกรรมการบริหารการศึกษา เครือข่ายชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดวางแผนการจัดทำหลักสูตร
2. ด้านกระบวนการเรียนการสอนควรจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) จัดการเรียนการสอนแบบ (Active Learning) จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และใช้เครือข่ายข้อมูลทางเทคโนโลยีและการสื่อสารเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีการใช้สื่อการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนแห่งคุณภาพ DLIT, DLTV, YouTube, แพลตฟอร์มการเรียนรู้อัจฉริยะ ใช้แอปพลิเคชันในการสื่อสารมีการประชุมผ่าน ZOOM, Google Meet, ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าผ่านสื่อออนไลน์ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และใช้เครือข่ายการศึกษาผ่านระบบดิจิทัล ในรูปแบบโปรแกรมการสอนต่าง ๆ
4. ด้านการวัดผลประเมินผลควรใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงในห้องเรียน ให้ความสำคัญกับการสะท้อนกลับ (Feedback) มีการนำโปรแกรมสำเร็จรูปทางเทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการวัดผล ประเมินผลและรายงานผลการเรียนผ่านระบบดิจิทัล และผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

แนวทางการบริหารงบประมาณในยุคดิจิทัล ควรมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย และเป็นปัจจุบันในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา ด้านการบริหารงบประมาณบุคลากรทุกฝ่าย ทุกเครือข่ายควรรับทราบข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้เกิดการจัดสรร และใช้งบประมาณอย่างรัดกุมเกิดประสิทธิผลสูงสุด สถานศึกษาควรใช้โปรแกรมสำเร็จรูประบบ

ดิจิทัล และอุปกรณ์ที่ทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาจัดทำแผนปฏิบัติการด้านงบประมาณ การประเมินผล การรายงานผลการใช้ งบประมาณและผลการดำเนินงาน ในการวิเคราะห์และแปลผลด้านงบประมาณ มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อจัดหา อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา

แนวทางการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัล เครื่องมือในการบริหาร Digital HR ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ (2563) กล่าวว่า ในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบบริหารงาน HR ด้วยตนเอง (Employee Self-Service Online) ระบบการสรรหาและ Branding โดยใช้ Social Media ระบบการเรียนรู้ผ่าน e-Learning มีการปรับระบบและพัฒนาต่อยอดให้เป็น Mobile Application จัดเป็นข้อมูลประเภท HR Big Data ผู้บริหารต้องนำมาจัดให้เป็นระบบโดยใช้ระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศทาง เทคโนโลยีเข้ามาช่วย การสรรหาบุคลากรที่ต้องการทั้งจากภายในและภายนอก นำข้อมูลมาวิเคราะห์และบริหารเป็นรายบุคคล ซึ่งต้องนำมาใช้ควบคู่ไปด้วยกับระบบเครือข่ายสังคมในองค์กร เพื่อสร้างความร่วมมือและผูกพันในองค์กร ควรมี platform ที่บุคลากรสามารถส่งผ่านข้อมูล Feedback และเสนอความคิดเห็นได้ง่ายๆ บันทึกการเข้าทำงานการขาด ลา มาสายเป็นจำนวน ครั้งที่ผู้บริหารในฝ่ายต่างๆ สามารถเข้าดูข้อมูลได้เป็นปัจจุบัน ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะตามแนวคิดของณัฐวุฒิ พงศ์สิริดังนี้คือ 1) สนับสนุนให้พนักงานสามารถนำอุปกรณ์ Notebook Tablet และ Smart Phone ของตนเองมาเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลและ ระบบปฏิบัติการขององค์กร 2) จัดการข้อมูล HR ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถวิเคราะห์และบริหารจัดการได้เป็น รายบุคคล 3) ปรับปรุงระบบบริการพนักงานออนไลน์จาก PC-based เป็นระบบ Mobile-based เพื่อสนับสนุนการทำงานภายใต้ แนวคิด Any Device Anywhere Any Time 4) สนับสนุนการใช้ Social Media เป็นช่องทางการการเรียนรู้และพัฒนาให้ใช้งาน ได้บน Mobile-based 5) จัดระบบการประเมินความสามารถของบุคลากรด้วยเครื่องมือดิจิทัล สามารถใช้ตัวชี้วัดได้อย่างยุติธรรม และตรวจสอบได้ โดยเครื่องมือวัดผล หรือระบบ KPI ซึ่งจะช่วยรักษามาตรฐานที่เท่าเทียมกัน และมีความแม่นยำกว่าการใช้ อารมณ์ความรู้สึก

แนวทางการบริหารงานทั่วไปในยุคดิจิทัล การบริหารทั่วไปเป็นภารกิจหนึ่งของโรงเรียนในการสนับสนุนส่งเสริมการ ปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บรรลุตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาที่โรงเรียนกำหนดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหาร ครูและบุคลากรควรนำระบบการบริหารจัดการโดยใช้ระบบดิจิทัล จัดหาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี โปรแกรมการใช้งานรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาใช้ เพื่อลดภาระงานและขั้นตอนในการทำงาน รวมทั้งประสานสัมพันธ์กับกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยในแต่ ละขั้นตอนของการบริหารจัดการดังนี้ 1) การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการดำเนินการของ ระบบอินเทอร์เน็ต ให้ครอบคลุมบริเวณพื้นที่โรงเรียนและมีประสิทธิภาพ 2) กำหนดและควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่าง เหมาะสม มีการประสานสัมพันธ์การทำงานของอุปกรณ์ที่เข้ากันได้ ดำเนินการจัดหา ปรับปรุงและพัฒนาอุปกรณ์เทคโนโลยี สารสนเทศพื้นฐานทั้ง hardware และ software และเพียงพอต่อการใช้งาน 3) จัดซื้อโปรแกรม software ที่ถูกลิขสิทธิ์ทั้งใน ห้องเรียนและสำนักงาน จัดซื้อและติดตั้งโปรแกรมป้องกันไวรัสและการโจมตีระบบในอุปกรณ์ เพิ่มความเร็วสัญญาณระบบสาย แล่นและ Wi-Fi ให้มีความเพียงพอต่อความต้องการ 4) มีศูนย์ดูแลในการซ่อมบำรุง จัดหาหรือจัดจ้างเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดูแลและ ซ่อมบำรุงอุปกรณ์ ดำเนินการด้านเทคโนโลยียุคดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการ 5) พัฒนาหรือจัดหาโปรแกรมที่ใช้การบริหารจัดการ ข้อมูลสารสนเทศ หรือ ประยุกต์ใช้ Google app ให้ครอบคลุมงานต่าง ๆ เพื่อลดปริมาณการใช้กระดาษ ลดเวลาและขั้นตอนใน การดำเนินงานต่างๆ

ภาพที่ 1 รูปภาพ PM + 5Ns ประยุกต์มาจาก Model การบริหารแบบมีส่วนร่วม PPR-Podded Model เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ ของนายชิงชัย ทิพย์มณฑา ผู้เสนอผลงานนวัตกรรม “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม” ประจำปี 2560

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. (16 พฤษภาคม 2550).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124 ตอนที่ 24 ก หน้า 29-30.

กุลทัต หงษ์ขยางกูร และปรัชญานันท์ เทียงจรรยา. (2560). การสร้างและการบริหารเครือข่ายสถาบันนโยบายสาธารณะ.

สงขลา: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.

- ชิงชัย ทิพย์มณฑา. (2560). “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม” การบริหารแบบมีส่วนร่วม PPR-Podded Model เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ. สืบค้น 28 ต.ค. 2563, จาก http://www.thaischool1.in.th/_files_school/52100509/workteacher/52100509_1_20180704-140654.pdf
- ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ. (2563). HR การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารคน. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.khonatwork.com/post/digital-economy-digital-hr>
- ทศพร แสงสว่าง. (2563). แผนยุทธศาสตร์ด้านการจัดการนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2565 และแผนปฏิบัติการประจำปีด้านการจัดการนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด.
- ปณิตา เกตุแก้ว. (2563). ปัจจัยที่ความจำเป็นในการมุ่งสู่การสร้างนวัตกรรม. ในแนวคิดทฤษฎีการจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา. การจัดการนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: ดวงมลพับลิชชิง.
- นัสमान ดาโอะ. (2563). จริยธรรมสำหรับผู้บริหารและความเป็นนักบริหารมืออาชีพ. คุรุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พรเทพ เหมรานนท์. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตร์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ (มาตรา 6 พ.ศ. 2542). ราชกิจจานุเบกษา (แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545).
- ภคพร เลิกนอก. (2563). ด้านการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2555). แนวคิด ทฤษฎีและประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- วีไล ปริกขาร. (2558). นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมบุรณ์ บุศรีรักษ์. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- DOI: https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาและการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศการปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติโดยคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ. (ฉบับปรับปรุงราชกิจจานุเบกษาตอนพิเศษ 54 ง. ราชกิจจานุเบกษา. 25 กุมภาพันธ์ 2564).
- สิน งามประโคน. (2562). การบริหารการศึกษา: แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบการบริหารจัดการ. วารสารคุรุศาสตร์ปริทรรศน์, 6(3), 271-283.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. (School Management in Digital Era). สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/52232/-edu-teaartedu-teaart-teaartdir>
- Cordell, R. (2013). Information literacy and digital literacy: Competing or complementary? *Communication in Information Literacy*, 7(2), 177-183.
- Gilster P. (1997). *Digital literacy*. NY: Wiley.
- Horton, F. W. (2013). *Overview of information literacy resources worldwide*. Paris: UNESCO. International.

Licht, A. H., Tasiopoulou, E. & Wastiau, P. (2017). *Open book of educational innovation*.

Brussels: European Schoolnet.

Massie, J.L. & Douglas, J. (1981). *Management: A Contemporary Introduction* (3rd ed). NJ: Englewood.

Shepherd, J. (2004). What is the digital era?. In *Social and economic transformation in the digital era*. IGI Global.

GRADUATE COLLEGE
Rattanakosin College of Innovation Management

RATTANAKOSIN

COLLEGE OF INNOVATION MANAGEMENT

วิทยาลัยนวัตกรรมจัดการ
มจร. รัตนโกสินทร์

เปิดรับสมัครนักศึกษา

หลักสูตรปริญญาโท	หลักสูตรปริญญาเอก
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A.) เปิดภาคพิเศษ วันเสาร์	หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต (D.B.A.) เปิดภาคพิเศษ วันเสาร์ - วันอาทิตย์
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (M.P.A.) เปิดภาคพิเศษ วันอาทิตย์	หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (D.P.A.) เปิดภาคพิเศษ วันอาทิตย์
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (M.Ed.) เปิดภาคพิเศษ วันเสาร์ - วันอาทิตย์ (เรียนสัปดาห์เว้นสัปดาห์)	หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) เปิดภาคพิเศษ วันอาทิตย์
หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต (M.M.) เปิดภาคพิเศษ วันอาทิตย์	หลักสูตรการจัดการดุษฎีบัณฑิต (D.M.) เปิดภาคพิเศษ วันอาทิตย์

สามารถสมัครออนไลน์ได้ที่

<https://www.rcim.in.th/>

092-442-9000

 @rcim.rmutr

 @rmutr_rcim_rmutr

LINE ติดต่อเลย!
ADD FRIEND

